

Informatie

Het komt voor dat een roman een overrompeld begin heeft. Minder vaak dan je zou denken trouwens, maar daar gaat het nu niet om. The Information van Martin Amis start zo: 'Cities at night, I feel, contain men who cry in their sleep and then say Nothing. It's nothing. Just sad dreams. Or something like that...Swing low in your weep ship, with your tear scans and your sob probes, and you would mark them. Women - and they can be wives, lovers, gaunt muses, fat nurses, obsessions, devourers, exes, nemeses - will wake and turn to these men and ask, with female need to know. 'What is it?' And the men say, 'Nothing. No it isn't anything really. Just sad dreams.'

Just sad dreams. Yeah: oh sure. Just sad dreams. Or something like that.'

Dit is zo'n begin waar alles in zit. De nachtelijke stad. Het echtelijke bed. De man die huult. De vrouw in vele gedaanten, behalve die van moeder, die zich naar hem overbuigt. De verteller als een helicopter boven het tafereel, sardonisch in zijn alwetendheid. De dialoog:

Zij: Wat is er?

Hij Niets.

Sleetser kan het niet, tragischer evenmin. Een klassieker. Net als de droom die als smoes om de hoek komt. 'Niks aan de hand. Een droom'. Waarop zij die vrouw in alle versies nooit verder vraagt, alsof ze weet dat het geen droom was en hij de man wakker en bij alle zinnen lag te huilen. Maar waarom? Dat is het geheim. Of het taboe. En er zijn kennelijk geen woorden voor. Er kleeft iets pathetisch aan. Een roman dus die zo begint en bijna vijfhonderd pagina's en vele duizenden woorden gaat duren, kan in feite maar over één ding gaan. Dat geheim dat Amis zo koeltjes informatie noemt. Modern en dubbelzinnig inderdaad. Jammer alleen dat we na het begin niet verder wilden lezen. Een merkwaardig fenomeen.

Martin Amis heeft een reputatie. Een slechte. Over goeie reputaties hoor je zelden iemand. Hij is het zwarte schaap van de Engelse literatuur, en succesvoller in Amerika dan thuis op de Britse eilanden, reden tot argwaan. Zijn grootste pech is niet zijn schrijvende vader, Kingsley Amis, maar zijn bittere en zwartgallige kijk op het lot van de mensheid. Het is niks, en het wordt nooit wat. Daar komt het op neer. Wie daar succes mee oogst, heeft al snel de wind van voren. Zeker als angst en falen met chirurgische precisie worden blootgelegd. Dan vergaat het lachen je, terwijl de tranen nog biggelen. De grote doorbraak van Amis kwam in 1984 met Money, het grimmige, maar hilarische epos van de pornofreak John Self die in de ban van hamburgers, vrouwen, cocaine en het grote geld een serie halsbrekende pogingen

onderneemt het in New York te maken. Ultieme jongensdroom, hét te maken in New York, gedoemd te mislukken, maar wat dondert het, niemand die immers weet wat hét precies is. Als yuppies ooit hebben bestaan, is Money het boek dat die species terug bombardeert naar het stenen tijdperk. Vijf jaar later volgde Londen Fields om te getuigen van de alsmaar voortdurende en terechte ondergang van het Verenigd Koninkrijk als bakermat van de beschaving. Nicola Six, overtuigd van haar nakende dood, richt de twee mannen die haar potentiële moordenaars zouden kunnen zijn te gronde met perverse sex en gemene spelletjes. Gevolg is natuurlijk dat de heren er niet aan toe komen haar om zeep te helpen. Maar dat is dan ook de grap en je bent humorist of niet. Een interview met Martin Amis daarentegen is geen grap.

Verre van.

Om te beginnen weet de man er alles van. Niet omdat hij al zo veel vragen heeft beantwoord dat hij zelfs de meest verrassende van verre aan kan zien komen, maar omdat hij het zelf zo goed kan, erger nog: zijn portretten voor The Observer, The Independent, The New Yorker en Vanity Fair (gebundeld in twee boeken, Visiting Mrs. Nabokov en The Moronic Inferno), behoren tot de beste journalistiek van de laatste tien jaar, al noemt hij het zelf 'left handed writing'. Zijn verhalen over Truman Capote, Gore Vidal, Madonna, Norman Mailer, Kurt Vonnegut (om maar eens een paar patienten te noemen) zijn scherp, geestig, gewiekst en intelligent, vaak genadeloos. En zijn reportages over Wimbledon, de atoombom en de Frankfurter Buchmesse zijn idem dito; de werkelijkheid neemt onder Amis' pen vrijwel altijd hallucinogene vormen aan en na afloop ziet de wereld er anders uit. Eventjes althans, en zeker niet beter, maar dat is genoeg.

(Amis wilde voor The Information 500.000 pond. Veel geld. Meer geld dan ooit als voorschot aan een schrijver in Engeland was betaald. Zijn uitgever kwam er niet mee over de brug. Collega's en critici spraken er in lange ingezonden brieven schande van. Van Amis en zijn megalomane hebzucht, en niet van de uitgever met de hand op de knip en de blik op de zakcalculator. Vervolgens ontsloeg de schrijver zijn agent, toevallig de echtgenote van zijn vriend Julian Barnes (van het succesvolle Flaubert's Parrot) met wie hij prompt gebrouilleerd raakte. Een nieuwe agent bracht het boek voor het astronomische bedrag onder bij Harper Collins van Rupert Murdoch. Tot zo ver niets aan de hand. Zaken zijn zaken, zelfs al is er kunst in het spel. Maar te zelfder tijd bleek het nette huwelijk van de schrijver op de klippen te zijn gelopen en de plaats van de wettige echtgenote werd nu ingenomen door een Amerikaanse, een 'bimbo' natuurlijk, al was het maar omdat ze vele jaren jonger was, en ook nog blond. Geen nieuws zou je zeggen. Zowel in zaken als in kunst komt dit vaker voor. Zelfs in Engeland. Voor

zijn nieuwe liefde liet Amis zijn gebit, een genant en tragisch fietsenrek van zwarte brokken, ombouwen tot de flonkerend witte constructie waarmee Amerikanen succes en gezondheid identificeren. Dat deed de deur dicht. Eerst de hebzucht, toen het onfatsoen van een scheiding en daarna de finale belediging van die grootse Engelse traditie van het slechte gebit; pers en publiek kregen er geen genoeg van. Als klap op de vuurpijl verscheen ten slotte *The Information* en de recensies waren vernietigend.) Vandaar het gevoel dat een interview wel eens moeilijk zou kunnen zijn.

Het idee was daarom als volgt.

We zouden gaan snookeren. Ik wist niet of het wel zo'n goed idee was. Ik snooker namelijk niet. Kan niet eens biljarten. Ik was liever gaan flipperen. De paarderennen leek me ook wel wat. Of een lange tocht door de krochten van de ondergrondse. Of iets met een heliocopter, desnoods gewoon wat ouwehoeren in een snackbar. Maar het werd snookeren. Al snookerend konden we dan praten. Was het idee. Hoewel hij ook wel wilde tennissen. Al heen en weer sprintend langs de baseline terwijl de ballen me om de oren vlogen en ondertussen een interview doen, zag ik niet helemaal voor me. Plus dat ik niet tennis, en dat het kan gaan regenen halverwege. De vraag was dus alleen waar we gingen snookeren en behalve dat het in Londen zou zijn, op een maandag, kwamen we tot niets. Een week vol vergeefse telefoontjes en onbeantwoorde faxen volgde. Ik oefende ondertussen in een snookerhal op de Overtoom. Het spelletje was inderdaad zo makkelijk als het er uit zag op TV, alleen dan moeilijker. De ballen moeten in de gaten in de hoeken, eerst een rooie en daarna eentje met een kleur. Daarna weer een rooie, als het gelukt is tenminste met die met een kleur. Er zit een volgorde in de kleuren. En de kleuren hebben punten. Een kind doet de was. Maar daarna begint het snookeren pas echt en het ergste was nog dat iedereen in de hal het kon, behalve ik. Overdag las ik *The Information* en daar werden we ook niet vrolijk van. Niet dat het geen boek is, in tegendeel waarschijnlijk, maar het gaat over schrijvers. Eentje die er zo slecht aan toe is dat hij nog maar één lezer heeft (en het is niet eens zijn vrouw), en zijn rivaal die zo'n doorslaand succes is dat niemand hem meer leest. Beide schrijvers haten elkaar met spectaculaire passie. Het zijn oude vrienden. De mislukkeling doet er werkelijk alles aan om zijn succesvolle collega een loer te draaien. Niets lukt en een stroom vreselijke vernederingen is zijn deel. Boeken over schrijvers zijn voor schrijvers die het lezen bepaald niet de ideale lektuur. Een boek over paarden is beter. Zit je meteen niet met het probleem welk paard nou wie is in werkelijkheid. Voor lezers daarentegen die niet schrijven zijn boeken over schrijvers meestal ook niet leuk, al was het maar omdat schrijvers zo vervelend zijn, en hun handel en wandel in diepste

wezen zo saai als de dagen van een kantoorklerk. The Information is de uitzondering op de regel. Zelden zo gelachen. Maar vrolijk wordt je er niet van. Hoe dan ook, toen ik het bijna uit had, en nog steeds geen clue aangaande de beloofde informatie voorbij had zien komen en de moed al had verloren wat het snookeren betrof, kreeg als door een wonder de afspraak plotseling z'n beslag. Het was even simpel als de weg naar Rome. Ik moest maar gewoon naar zijn huis komen. En dan zagen we wel. In het vliegtuig las ik het laatste hoofdstuk. Iedereen was ongelukkig. En alles was mislukt. De dood loerde in het bloedbad van de zonsondergang waarin de helden een onvermijdelijke ondergang tegemoet reden, de een in een splinternieuwe Saab, de sukkel in een tweedehands Maestro. Als het einde daar is, weten we nog niets. Alleen dat het voorbij is. 'And then there is the information, which is nothing, and comes at night.'

Geen betere plaats trouwens om Martin Amis te lezen dan in een volgepakt vliegtuig. De claustrobie die optreedt door de onvermijdelijke nabijheid van medepassagiers; hun geur, het plastic bestek veel te klein in veel te grote vingers, de geluiden als ze slapen, de stof van hun broek die schuurt en ritselt als ze stram en moeizaam gaan verzitten om een wind te laten, liefst een geluidloze, maar het kan niet altijd bingo zijn, de angstige, melancholieke, doffe, kinderlijke blikken die door de patrijspoorten worden geworpen: het volle vliegtuig is de natuurlijke habitat van de ware Amislezer. Er is intimiteit, en toch is iedereen anoniem. De tijd staat er stil ondanks de hoge snelheid die alleen maar een dom dreunen is, de aarde is beneden en het universum elders, misschien wel dichterbij dan ooit (hij heeft er een zwak voor, Amis, voor het universum, net als voor nucleaire infernos die er een einde aan kunnen maken), er is te weinig ruimte voor privacy en genoeg in de verbeelding voor burleske karikaturen, ik bedoel, je moet wel. Het komt door de zuurstofregulering die ze toepassen. Je stikt, maar net niet. Hetzelfde effect heeft de fictie van Martin Amis.

Hij bleek in een soort spookhuis te wonen. Zo zag het er van buiten uit. Een groot, scheefgezakt geval van bakstenen, voorzien van spitse torentjes en overwoekerd door onkruid en een afvalberg. De buurt was ook niet echt die van het hoge voorschot. Hier en daar een autowrak en veel voortuinen zo kaal als de doelmond van een club die al jaren met degradatie worstelt. Ik belde toch maar aan. Niets te horen. Eerlijk gezegd hoopte ik dat hij er niet zou zijn. Aan de andere kant stond er een aubergine-keurige MG op de oprit die weer wel bij het voorschot paste. Er gebeurde niets. Ik stond een tijdje te denken wat ik moest doen als de bel kapot was. Toen ging de deur open en een man die kleiner was dan ik dacht (ook zoiets wat altijd klopt) keek me vanuit een slobberig trainingspak vriendelijk aan. Hij was het.

Martin Amis. Hij deed me denken aan een vrouw die op pantoffels over straat gaat om op de hoek sigaretten te kopen. Zijn haar zat goed. We beklommen een trap. Er zat een gat in de hiel van een van zijn sportsokken.

We kwamen terecht op een verdieping die de indruk wekte alsof hij er lange tijd niet geweest was of permanent bivakkeerde. In ieder geval was het er donker. De keuken leek op die van een studentenflat en overal lag speelgoed, het meeste oud en kapot. Naast de vuilnisbak die ruimschoots overvloedde van Burgerkingdozen en lege chipszakken stond een stoel met drie poten. Ik ging er bijna op zitten. Overal boeken. Stapels kranten. Een hele oude flipperkast. Water voor koffie stond te borrelen in een gebutste, emaille steelpan.

Allemaal prachtig.

Net als de werkkamer met het veldbed, de boekenkast vol Nabokov, Bellow, Mailer en Amis in alle talen, de oude Dual-pickup met de paar platen van Jimi Hendriks, de kinderkiekjes aan de muur, het ondergestofte faxapparaat met het uitgespuwd papier obsceen als een lange tong vergeten aan het uiteinde. Het enige dat ontbrak was een machine om mee te schrijven. Of een computer. Desnoods een koffiekop zonder oor met een stomp potlood er in. Niets. Zelf had ik een haperende viltstift op zak die schunnig piepte als ik iets noteerde.

Dat was ook niet alles.

Amis had iets schuchters. Heel bewegelijk op zijn versleten sportschoenen, maar zeer op zijn qui vive. De interesse waarmee hij de gast aankeek, vertoonde af en toe een twinkkelende zweem van spotzucht. Maar dan was de beleefdheid er weer. In het late middaglicht dat door de oude ramen naar binnen viel, bleek hij over lange, meisjesachtige wimpers te beschikken. Alleen zijn neus was iets te groot. Praten kon hij zeker en al het bovenstaande en wat daar aan vragen uit kan sijpelen hebben we doorgenomen. Vrijwel alles wat hij te zeggen heeft, staat in zijn boeken. Hij had er zo snel niets nieuws aan toe te voegen. Dat is het probleem met schrijvers interviewen. Wat ze te zeggen hebben, schrijven ze doorgaans op. Het enige waar hij mee leek te zitten was dat de mensen hem niet aardig vonden, of minimaal niet begrepen. Zijn werk was toch komisch, okay, nogal heftig op momenten, maar iedereen wist toch dat een grote komedie, hoe zwart ook, het altijd moet hebben van de rotte plekken in het menselijk gedrag? Angsten en obsessies uitvergrooten, dat is toch het begin van iedere mop? Wij allen zijn maar een of twee secondes verwijderd van een totale flop, een vreselijke afgang, algehele mislukking, verloedering tot de dood er op volgt of erger, eindeloze pech, tegenslag en ellende. Dat is de essentie van het leven. Hoe of het komt dat hij zo'n gevoelige snaar heeft voor dat menselijk falen, wist hij waarachtig niet. Een komisch talent. Je hebt het of je hebt het niet. En daarna was

alles een kwestie van hard werken. Behalve John Updike schoot hem ook geen goedgemutste schrijver te binnen die van een gelukkig huwelijk een spannend boek kon maken. En dan nog. De beste boeken van Updike waren die die hij met een maagzweer had geschreven. Beetje zure boeken. Maar beter. Dus wat dat betreft was het zo raar weer niet wat hij deed. Al had hij dan geen maagzweer. Amis leek er oprecht mee te zitten. 'I seem to be very close to failure,' kraste mijn viltstift moeizaam. Wat hem ook stak was dat hem altijd werd verweten zo koud en klinisch te zijn. Hij had geen compassie met zijn personages.

Mmmm. Dat was mijn viltstift.

Sentiment is altijd vals. Amis.

Maar de veelvuldige passages in *The Information* over de twee kinderen van de mislukte schrijver en zijn hulpeloze omgang met dit duo terroristen zijn juist uiterst teder, en bizar natuurlijk. Zelf heeft hij ook twee zonen, Amis, en tussen haakjes, van de twee schrijvers in zijn boek voelt hij zich het meest verwant met de mislukte. Of ik dat vreemd vond? Nee. Zelf had hij een oudere broer met wie hij als kind altijd in eindeloze competities was verwickeld. Wie waar het beste in was. Vreselijk onder geleden, klassiek natuurlijk, maar paradoxaal genoeg zag hij nu zijn jongste zoon juist opbloeien onder het geweld van de oudste. Wie weet was hij zelf dus ook opgebloeid. Wie van competitie houdt, en van spelletjes, heeft al snel de neiging zich op de zwakke punten in de tegenstander te richten.

Anders win je niet.

En daarom was het snookeren geblazen.

De MG was van de oprit verdwenen. In plaats daarvan gingen wij ons in een oude Golf verplaatsen. Bij het instappen kraakte onder mijn schoen het doosje van een cassette. *The Best of Patsy Cline*. Het was ineens alsof er een vrouw op de achterbank aanschoof. Alleen gebeurde het niet. Onderweg naar de sportclub waar het snookeren zich ging afspelen, een lokatie die ook voorkomt in *The Information*, zij het vermomd als een voorportaal van de hel waarin jongens met paardestaarten in trainingspakken met portable telefoons op zak in tabloids zitten gebogen, terwijl aan andere tafeltjes oude mannen diep in de schuimkraag van hun bier turen, kwam een ander onderwerp aan de orde. De midlife crisis waarin de auteur verkeerde.

Hij geneerde zich er inderdaad voor.

Midlife crisis.

Amerikaans parlando uit de amateurpsychologie.

Evengoed was het waar. En hij zuchtte. Grijsde. Het was de eerste keer dat ik zijn gebit zag. Het was zelfs voor het eerst dat ik bewust naar andermans tanden keek. Niets bijzonders te zien. Amis ging verder met zijn crisis. Zijn gympen dansten op de

pedalen, zijn ogen dansten in de achteruitkijkspiegel. Zijn hand op de versnellingspook vertelde dat hij nagels beet. Hij verontschuldigde zich om de haverklap voor de cliché's die uit zijn mond rolden. Ze rolden desondanks. De heuveltop die hij in zijn leven was gepasseerd. Het einde dat nu in zicht was. Het lichaam dat protesteerde. Het huwelijk dat stuk liep, de jonge vriendin die haar entree maakte. Het wenkende vingertje van Magere Hein. Enzovoorts, enzoverder. Hij zat er maar mooi mee. Spande zich in om niet al te lullig over te komen. Anderzijds was het hem worst wat ik er van dacht. Mijn tijd zou nog wel komen. De enige troost was werk, zoals Mailer al zei: het enige waarvan je zeker bent dat het er altijd is als je 's ochtends wakker wordt is je werk.

De sportclub was een pastoraal gebeuren omsingeld door grauwe huizen en een hoog hek. Binnen was geen sprake van een apocalyps. Er was zelfs geen hond, behalve een uitbater strategisch opgesteld tussen dozen chips en een trage bierpomp. De zaak was bovendien in verbouwing. Maar boven konden we snookeren.

Wat zal ik zeggen?

Ik verloor.

De tafel was te groot. De cue krom. Ik links en niet rechts. De ballen te klein. Even, halverwege het tweede potje, leek het er op dat de kunst onverwachts over mij kwam, maar het was bedrog. Ik had het kunnen weten. Een rode bal er in, een gele bal, en nog een rode, per ongeluk. Amis reageerde meteen, met kunstige effecten, met jongensachtige strijdlust en ernst. Maar daarna was ik weer knudde. Amis verborg zijn teleurstelling, deed alsof hij maar net ietsje beter was, en dat was aardig bedoeld, maar ik was eigenlijk liever van tafel geknald en verpletterend vernederd. Die lol gunde hij me niet. Mijn grootste panne was dat hij voortdurend aan de bal was. Steeds als ik hem iets vroeg, moest hij zich net op een stoot concentreren en daarna was ik weer aan de beurt en om niet al te hartstochtelijk een flater te slaan, moest ik me dan ook concentreren en daar ging dus de vraag. Laat staan dat er een antwoord in de lucht hing. Het enige dat er hing was een lamp die het zicht op de tegenstander bij voortduring ontnam. Het was niet eerlijk. Maar het had ook wel wat. Jammer dat het niet regende buiten. Toen het eindelijk voorbij was en ik de ballen verzamelde, viel mijn oog op de naam van de tafel: Arrowflite. 'Swift and true as arrow,' stond er krullend onder geschreven.

'That's it, yeah,' zei Amis met een glimlach terwijl hij zijn cue doormidden schroefde, 'swift and true as an arrow.' Ware woorden. Even later was hij verdwenen. Ik zeeg neer en vroeg me af wat er nu mislukt was. Buiten klonk het plokken van een tennisbal die over en weer over het net gaat. Het duurde een tijd, maar toen steeg de mislukking weer op. Soort van vogel die het nest verlaat. Er was niets mislukt.

Martin Amis had ik gezien en gesproken. Met snookeren had ik verloren, en nog meer angst en falen lag op mijn weg. Het was allemaal logica. Competitie. En waar gewonnen werd, waren ook verliezers. Fluitend verliet ik daarop het pand. Een goed voorbeeld rijker, maar zonder informatie. Ik had het kunnen weten. 'And then there is the information, which is nothing, and comes at night.'